

ІСТОРІЯ ПЕРЕКЛАДУ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДУМКИ

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ПОГЛЯДИ ЦИЦЕРОНА

Бородіна В. В.

гр. АУП-17

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Наук. керівник – к. філол.н, доцент Загородня Л. З.

У стародавньому Римі переклад мав величезне значення як засіб передачі знань та культурного спадку. Цей процес перекладу був досить складним і відігравав ключову роль у розвитку римської літератури і філософії. Один із найвидатніших римських ораторів і філософів Цицерон мав унікальні погляди на переклад, які вплинули на подальшу діяльність тлумачів у Європі. Тому саме ця стаття присвячена перекладу у Стародавньому Римі, зокрема, у ній досліджується перекладацька діяльність Цицерона.

Традиційно переклад визначається як процес досягнення щонайкращої смислової відповідності між двома текстами, написаними різними мовами. Уперше такий погляд на переклад сформулював Марк Туллій Цицерон. У своїх текстах оратор відрізняє свою перекладацьку практику від буквального перекладу своїх попередників, стверджуючи, що набагато важливіше: по-перше, оволодіти цільовою аудиторією на тій мові, на якій аудиторія вільніше почувається; та, по-друге, розвивати ораторський словниковий запас та навички аргументації цільовою мовою, аніж із скрупульозною точністю дотримуватися джерельного тексту [1, с. 151].

Цицерон уславився в історії перекладу не лише своїми художніми перекладами, а й принципами так званого перекладу «від сенсу до сенсу», теоретично обґрунтованими для перекладів світських творів. Здавалося, що ці принципи протистояли принципу суворого дослівного перекладу, який застосовували перекладачі Септуагінти. Марк Туллій Цицерон не безпідставно вважав, що головною метою перекладачів було передати насамперед зміст і стиль твору мовою оригіналу, а не значення окремих слів і їх розміщення в творі/уривку мовою оригіналу. Він вважав, що перекладач повинен мати глибоке розуміння як вихідної, так і цільової мови, а також глибокі знання теми, яку він перекладає, підкреслюючи важливість збереження сенсу та стилю вихідного тексту та намагаючись знайти відповідний еквівалент у цільовій мові [2, с. 14].

Оскільки смисловий переклад дійсно є домінуючою теорією перекладу на Заході, та тому, що ця теорія коріниться у висловлюваннях Цицерона, тому його часто вважають першим теоретиком перекладу [3 с. 46].

Цицерон висував два важливих принципи: перекладати слово в слово не варто, перекладачі повинні у власній мові шукати вирази, що відтворювали б, наскільки це можливо, переконливість оригіналу. У своїй теорії перекладу він розрізняв усний і

буквальний переклади, а також художнє наслідування. У своїх трактатах “De Optimo Genere Oratorum” та “De Oratore” Цицерон розглядав різні аспекти перекладу, зокрема, відзначав важливість правильного вибору слів і виразів для передачі автентичного значення. Він підкреслював, що перекладач повинен бути майстром слова, здатним точно передати ідеї та емоції автора, виражені вихідною мовою [1, с. 151].

Цей спосіб вільного тлумачення творів мовою оригіналу в перекладі був прийнятий і далі розвинутий у другому столітті нашої ери. Римські перекладачі почали систематично опускали всі «незначні» уривки та включати деякі ідеї та навіть цілі власні історії, вводили посилання на деякі визначні постаті. Такий переклад викликав у читача сумніви, чи належать перекладені твори іноземному автору, чи це справді оригінальний твір. Згадана практика найвидатніших римських літераторів, яка знайшла своє вираження у вільному трактуванні джерельних світських творів, потроху сприяла необмеженій свободі перекладу, яка почала домінувати в усіх європейських літературах по всьому світу наступні століття [2, с. 14]. Такий комплекс поглядів на переклад виявляється надзвичайно поширеним і плідним та домінує до епохи романтизму, а в багатьох культурах натуралізуючий та асимілюючий підхід панує і нині, наприклад, в англійській.

Перспективи подальшого дослідження вбачаються у тому, щоб вказати на вплив римської перекладацької традиції на формування найсучасніших перекладознавчих теорій, причому як тих, що наслідують цю традицію, так і тих, що відштовхуються від неї та протистоять їй.

Підсумовуючи, можна сказати, що погляди Цицерона на переклад відображали його високий рівень освіти та розуміння мистецтва слова. Його ідеї про переклад вплинули на подальший розвиток перекладацької теорії та практики і залишаються актуальними й сьогодні. Принципи перекладу, викладені Цицероном, стали фундаментом для багатьох сучасних перекладацьких підходів та методів.

Література:

1. Збірник наукових праць В. О. Подміногіна з історії та теорії перекладу. Харків : Вид-во НУА, 2017. с.151
2. Історія перекладу Т. Олійник для студентів “переклад” факультету іноземних мов. Тернопіль, 2007. с.14
3. Robinson D. *Western Translation Theory from Herodotus to Nietzsche* / D. Robinson. Manchester: St. Jerome Publishing, 2002. 337 p. с.46

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ «ТОЛЕДСЬКОЇ ШКОЛИ»

Гайдук О. О.

гр. АУП-16

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Наук. керівник – к.філол.н, доцент Загородня Л. З.

Перший заклад, де навчали перекладачів з арабської латиною, була Толедська школа. Вона була створена лише у XII столітті у місті Толедо (Іспанія). Її заснував Дон Раймундо, архієпископ Толедо. Він використовував єврейських або мусульманських посередників, які перекладали з арабської кастильською мовою, а потім сам перекладав вже з кастильської латиною. Серед його помічників особливо вирізнялося двоє євреїв – Соломон та Йоганнес Авендеат. Вони відзначились своїми вміннями та ідеями. Найзначніший із толедських перекладачів був Джерардо з Кремони. Ми знаємо завдяки його учням про те, що